

AZERBAYCAN VE TÜRKİYE’DE OKUTULAN EDEBİYAT DERS KİTAPLARINDAKİ MASALLARIN AKTARDIĞI DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Vafa SAVAŞKAN*

Geliş Tarihi: Kasım, 2016

Kabul Tarihi: Şubat, 2017

Öz

Bilindiği üzere, her millet tamamen var olma ihtiyacından kaynaklanarak meydana getirdiği öz kültürünü, başka milletlerin de kültürel özelliklerinden yararlanarak, bu kültür unsurlarını kendisine uyarlayarak gelecek kuşaklara aktarma bilinciyle şekillendirir.

Son yıllarda okullarda okutulan derslerde metinler aracılığıyla değerler eğitime önem verilmekte ve seçilen bu metinlerde yer alan değerler üzerinde daha ayrıntılı durulmaktadır. Değerlerin aktarılması için kullanılacak edebî metinler içinde masallar önemli bir yere sahiptir. “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür.” diye tanımlanan masalın eğlendirmek ve güzel zaman geçirmek için kullanılmasının yanı sıra toplumu eğiten temel yanının olduğu da bilinmektedir. Masalların eğitim aracı olarak görülmesinin en önemli nedenlerinden biri, örnek davranışların insan bilincine aktarılmasına katkı sağlamasıdır. Masalların çocuklara dürüstlük, sabır, adalet, eşitlik, bağlılık gibi iyi ve doğru değerlerin öğretilmesinde yardımcı olduğu, bu yönleriyle de masalların yüzlerce yıllık deneyimlerden süzülüp gelen eşsiz eğitimciler olarak görüldüğü gerçeği yadsınamaz.

Kültürel kimliği oluşturduğu rolü dikkate alındığında, masalların çocukların sadece serbest zamanlarını geçirmek için başvurdukları bir araç olarak değil, eğiticilik özelliği üzerinde de durularak değerlendirilmesi gerektiği gerçeğiyle karşılaşılır. Bu sebeple, edebiyat derslerinde masalların çocuğun ister dil gelişimine, isterse de millî değerleri öğrenme sürecine destekleyici olarak düşünülmesi önemli bir olgudur.

Bu çalışmanın amacı, Azerbaycan’da ve Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarındaki masalların aktardığı değerlerin belirlenmesidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. sınıf Azerbaycan’da okutulan edebiyat ders kitapları ile 9, 10, 11, 12. sınıf Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallar belirlenmiş, Schwartz Değerler Listesindeki değerler yönünden incelenmiştir. Bu liste güç, başarı, hazcılık, uyarılma, öz-denetim, yardımseverlik, geleneksellik, evrensellik, uyum, güvenlik boyutlarıyla toplam on değerden oluşmaktadır. Çalışma sonucunda masalların edebiyat öğretiminde önemli bir yere sahip olduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerektiği kanısıyla, masallardan destekleyici olarak daha fazla nasıl yararlanılabileceğine ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Edebiyat eğitimi, değerler, değerler eğitimi, masal.

* Yrd. Doç. Dr.; Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, vefasavaskan@hotmail.com.

**ASSESSMENT OF LITERATURE TEXTBOOKS TAUGHT IN
AZERBAIJAN AND TURKEY WITH RESPECT TO THE VALUES
QUOTED IN THE TALES**

Abstract

As it is known, each nation has a culture of self, which stems from the need to be completely caused by itself and cultural characteristics of other nations. The main consciousness is to quote the cultural issues to the next generations. In recent years importance is given to values in education through the courses by means of the texts applied in schools. Tales can be used for the transmission of values in literary texts has an important place in the stories.

Tales are usually created by people based on dreams, including the stories of witches, giants and fairies with extraordinary events. They are mostly used to entertain people as well as educating the community. The most important reasons of considering the tales as educational tools is the contribution good behaviours in human consciousness. It is underiable that tales help the children to learn patience, honesty, justice, equality and commitment. They are filtered down from hundreds of years of experince.

Tales should not be considered as a activity for free times. They should be considered as an educational tool on the emphasis of cultural identity. For this reason, it can be considered that tales support the language skills and learning precess of national values in literature lessons.

The aim of the study is the determination of the values quoted in literature textbooks taught in tales of Azerbaijan and Turkey. Qualitative research methods in this study are document analysis and content analysis. The tales in grades 5, 6, 7, 8, 9, 10 and 11 are examined and the quoted values are investigated. As a result of the study, it is represented that tales have an important place in the literature education. The suggestions to use tales as tools in education are presented.

Keywords: Literture education, values, values education, tale.

Ø. Giriş

Çevremizdeki varlıkları anlamlandırmak için çoğu zaman kendimize özgü belirli ölçütler kullanırız. Kimi zaman duyu organlarımızın, kimi zaman ise duygusal yönümüzün bir ürünü olan bu ölçütlere kıymet biçmede duygusal olarak sahip olduğumuz izlenimlerden yararlanırız ki bu izlenimlere genel olarak “değer” adı verilir. Dolayısıyla “değer” kavramını, insanın herhangi bir varlık ya da olaya bakış açısını ve verdiği önemi yansıtan, benimseme esasına dayalı, davranışlara yön verme gücüne sahip psikolojik, sosyal, ahlaki ve estetik boyutlu inanç ve kanaatler bütünü olarak tanımlamak mümkündür (Yeşil ve Aydın, 2007: 66).

Bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar (Özden, 1998:167) olarak ifade edilebilen değer kavramıyla ilgili alan yazında birçok tanımlama yapılmıştır.

Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğünde, “1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet,

paha, valör. 3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet. 4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse. 5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey. 6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı. 7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2005: 483) olarak tanımlanmıştır.

Değer, duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır (Demircioğlu-Tokdemir; 2008). Başka bir tanımda değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliklerdir (Ulusoy ve Dilmaç; 2012). Doğan ve Gülşen (2011) değerleri, ‘genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır’ şeklinde tanımlarlar. Uysal (2003) ise “insanın yapıp-etmelerini determine eden ilke ya da ilkeler” olarak tanımlar.

Özgüven (1994)’e göre değerler, toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgular, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireyin iyiliği için iyi olduğuna inanılan ölçütler, bilinç, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılar ve bireyin bilincinde yer eden ve davranışı yönlendiren güdülerdir.

Tüysüz (2011) değeri bir sosyal grup veya toplumun kendi varlığını, birliğini, işleyişini ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır diye tanımlamıştır.

Çelikkaya (1996)’ya göre ise değer, bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir.

Değerler, toplumda çoğunluk tarafından yaşanmaya başlayan değerler, zamanla bireylerin mutluluğunu sağlayan özellik taşıdığı için geleneksel, toplumsal, ahlaki, dinî değerler, örf ve âdetler ile millî değerler, evrensel değerler birbiri ile iç içe geçerek bütünleşmiş ve toplumumuzda zaman içinde “millî ve manevi değerler” olarak kullanılmaya başlamıştır (Savaşkan; Arslan, 2015: 365).

Bu tanımlara göre, bilimin doğrudan konusu olan “olmuş olan”dan farklı olarak “olması gereken”i ifade eden “değer” kavramı teoriden çok pratik bir karakter taşır. Değerler bireylerin varlık şartları olarak da ifade edilebilir ve bir bakıma bireylerin çevresiyle kurduğu ilişkiler sonucunda şekillenir (Oktay, 2011: 5). Kısaca, değerler için yaşamımızı etkileyen, yaşamda önem verdiğimiz düşünceler (Doğanay, 2009: 225); bireylerin düşünceleri, davranışları, tutumları ve ürünlerinde ortaya çıkan ölçütler (Turan ve Aktan, 2008: 228) diyebiliriz.

Son yıllarda diğer derslerin yanı sıra, edebiyat derslerinde de metinler aracılığıyla değerler eğitimine önem verilmekte ve seçilen bu metinlerde yer alan değerler üzerinde daha ayrıntılı durulmaktadır. Değerlerin aktarılması için kullanılabilcek edebî metinler içinde masallar önemli bir yere sahiptir. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğünde "Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye" (Türkçe Sözlük, 2005) diye tanımlanan masalın eğlendirmek ve güzel zaman geçirmek için kullanılmasının yanı sıra toplumu eğiten temel yanının olduğu da bilinmektedir.

Alanla ilgili araştırmalarda, Arapça "mesel" sözcüğünden dilimize geçmiş anonim halk edebiyatı anlatı türlerinden bir olan masalla ilgili birçok tanıma rastlanmaktadır:

Günay (1975), masalın hem çocuklara hem yetişkinlere yönelik bir sözlü kültür ürünü olduğunu savunmuştur ve masalla ilgili şöyle bir tanım yapmıştır: "Masal, birçok araştırıcının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebi tür değil, aynı zamanda okuryazar olmayan halk için okuryazar halkın romanı ve hikâyesi olmaktadır. Masal, roman ve hikâyenin ilk şekli olarak kabul edilebilir"

Seyidoğlu (1986), masalı: "Masal kelimesi ile halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi içti muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü biri anlatana biri dinleyene biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir" şeklinde tanımlamış ve bu düşünceleriyle masallarda yer alan temel ögelere dikkat çekmiştir.

Boratav (1999) masalı: "Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekte ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı" şeklinde tanımlayarak masalın olağanüstü özelliklere sahip bir halk anlatısı olduğunu vurgulamıştır.

Sakaoğlu (1999), "Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür" tanımıyla açıkladığı masal türüyle ilgili yaptığı çalışmalarla da bilinen bir araştırmacıdır.

Şimşek (2012), "İnsanlığın hayal ve özlemlerinin dile getirildiği bir edebiyat türü olarak masallar, bir taraftan geçmişi aydınlatıp tarihe kaynaklık ederken diğer taraftan geleneğin kuşaktan kuşağa aktarılmasında bir nevi köprü görevi üstlenerek eski zamanların dilinin, dinini

ve edebiyatını, kısacası bütün kültürünü ve yaşayış tarzını bugüne ulaştırır.” şeklinde tanımladığı masalın günümüzde okul öncesi eğitimden başlayarak çocukların dil gelişimine katkı sağladığı üzerinde durmuştur.

Masalları diğer yazı türlerinden ayıran özelliklerden biri masalların olağanüstü olayların bir hikâyesi olduğuyla ilintilidir. Bu olayların ne zaman, nerede veya nerelerde geçtiği hemen hemen hiç bilinemez. Bir başka deyişle masalda genellikle zaman ve yer kavramı yoktur (Oğuzkan, 2010: 17).

Masalların eğitim aracı olarak görülmesinin en önemli nedenlerinden biri, örnek davranışların insan bilincine aktarılmasına katkı sağlamasıdır. Masalların çocuklara dürüstlük, sabır, adalet, eşitlik, bağlılık gibi iyi ve doğru değerlerin öğretilmesinde yardımcı olduğu, bu yönleriyle de masalların yüzlerce yıllık deneyimlerden süzülüp gelen eşsiz eğiticiler olarak görüldüğü gerçeği yadsınmaz.

Kültürel kimliği oluşturduğu rolü dikkate alındığında, masalların çocukların sadece serbest zamanlarını geçirmek için başvurdukları bir araç olarak değil, eğiticilik özelliği üzerinde de durularak değerlendirilmesi gerektiği gerçeğiyle karşılaşılır. Bu sebeple, edebiyat derslerinde masalların çocuğun ister dil gelişimine, isterse de millî değerleri öğrenme sürecine destekleyici olarak düşünülmesi önemli bir olgudur.

Alanla ilgili kaynaklar incelendiğinde değerlerle ilgili pek çok araştırma yapıldığı ve değer testleri geliştirildiği görülmektedir. Psikolojide değer testi ilk defa Spranger tarafından geliştirilmiş (1928), Allport, Vernon, Lindzay (1960), Rokeach (1973), Schwartz (1992), Güngör (1991) gibi araştırmacılarla devam ettirilmiştir (Akkaya, 2014: 313). Yoğun bir şekilde Rokeach (1973) ve Kluckhohn (1951)’den etkilenen Schwartz’ın teorisi, istenilen değerleri, değişim amaçlarını, önemdeki değişimi, insanların yaşamındaki ilkelere rehberlik eden yardımları tanımlar. Değerlerin içerik boyutu, değerler arasında birbirlerinden ayrılır ve içerik boyutu aynı zamanda motivasyonel amacın türünü belirtir. Düşünceden kaynaklanan değerlerin içeriğindeki farklı tipolojileri ele alan Schwartz, değerleri bilinçli amaçların içinde, insanın varoluşuyla ilgili üç evrensel gerçeklik şeklinde tasvir eder. Bunlar, biyolojik gereklilikler, sosyal eşgüdüm gereklilikleri ve grupların hayatta kalma ve faal olma talepleridir (Bulut, 2012: 219). Evrensel gereklilikler şeklinde ele alınan değerler, “güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özdenetim, yardımseverlik, geleneksellik, uyma / itaat, evrensellik ve güvenlik” şeklinde 10 ana başlık altında 56 değer olarak ifade edilir (Schwartz, 1996).

Schwartz Değerler Listesindeki değer grupları ve içerikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 1. Schwartz Değerler Listesindeki Değer Grupları ve İçerikleri. (Sever; Memiş; Sever, 2015: 251)

Değer Grupları	Değerlerim İçerikleri
Güç: Toplumsal konum, prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü ya da üstünlük.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimidir.	Başarılı olmak, yetkin(muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak
Hazcılık: Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk almak, hayattan tat almak
Uyarılma: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Öz Denetim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak
Evrensellik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adaletten yana olmak, toplumsal eşitlikten yana olmak, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya istemek, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum
Yardımsızlık: Bireyin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsız olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçakgönüllü olmak
Geleneksellik: Kültür veya dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet
Uyum: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne – babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik: Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliğine önem vermek, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak

Bu çalışmada, Azerbaycan’da ve Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallar aktardığı değerler açısından Schwartz Değerler Listesindeki değerler yönünden incelenmiştir. Schwartz Değerler Listesindeki değerler evrensel gereklilikler şeklinde ele alındığı için çalışmada kullanılması uygun görülmüştür.

1. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen 5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 11. Sınıf Azerbaycan’da okutulan edebiyat ders kitapları ile 9, 10, 11, 12. Sınıf Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallar belirlenmiş, Schwartz Değerler Listesindeki değerler yönünden incelenmiştir.

1.1. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yoluyla değerlendirilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Bu anlamda doküman incelemesi, araştırmacıya, zaman ve para tasarrufu anlamında katkıda bulunacaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187-188).

Doküman incelemesi, eğitim odaklı araştırmalarda ders kitapları, öğrenci ve öğretmen kitapları, ders ve ünite planları, program yönergeleri, eğitimle ilgili resmî belgeler veri kaynağı olarak kullanılabilir (Bogdan ve Biklen, 1998).

Doküman incelemesi yaparken izlenebilecek birçok aşama vardır. Her araştırmacı bu aşamaları yeniden yorumlayabilir. Bu, araştırmacının doküman incelemesi sonucunda elde etmeyi hedeflediği veriyi veya dokümanları ne kadar kapsamlı ve derinlemesine incelemek istediğine ve araştırma probleminin niteliğine bağlı olarak gelişmektedir (Yıldırım, Şimşek, 2001: 193). Bu araştırmada, araştırmanın kuramsal temellerini ortaya koymak amacıyla öncelikle değerler ve masallarla ilgili bir alan yazın taraması yapılmıştır. Daha sonra bu kapsamda incelemeye tabi tutulan Azerbaycan ve Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallar Schwartz Değerler Listesindeki değerler açısından incelenmiş, elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

1.2. Verilerin Analizi

Araştırmada, doküman incelemesi sonucunda elde edilen verilerin güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

$$R(\text{Güvenirlik}) = \frac{Na (\text{Görüş Birliği})}{Na (\text{Görüş Birliği}) + Nd (\text{Görüş Ayrılığı})}$$

Şekil 1: Miles ve Huberman’ın Önerdiği Güvenirlik Formülü

Elde edilen veriler, araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiş ve daha sonra yapılan çalışmalar karşılaştırılarak güvenilirlik çalışması gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacı ve alan uzmanı görüş birliğine vardıkları zaman güvenilirlik sürecinin son bulduğu kabul edilmiştir. Hesaplamanın sonunda araştırmanın güvenirliliği % 79 çıkmıştır. Güvenirlik hesaplarının %70’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Buna dayanarak elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir. Güvenirlik sürecinden geçerek elde edilen bulgular, tablolar hâlinde sunulmuş ve değerlerin hangi sıklıkta kullanıldıkları frekanslarla gösterilmiştir.

2. Bulgular ve Yorum

Çalışmada veri olarak kullanılan edebiyat ders kitaplarında tespit edilen ve incelemeye tabi tutulan masallar Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Azerbaycan’da Okutulan Edebiyat Ders Kitaplarında Tespit Edilen Masallar.

Sınıf Düzeyi	Masalın Adı
5. Sınıf	1-Yetim İbrahim’in Nağlı (s. 25) 2-Üç Qardaş (Özbek Nağlı) (s. 34)
6. Sınıf	3-Ağıllı Uşaq (s. 90)
7. Sınıf	-
8. Sınıf	-
9. Sınıf	-
10. Sınıf	-
11. Sınıf	-

Tablo 3. Türkiye’de Okutulan Edebiyat Ders Kitaplarında Tespit Edilen Masallar.

Sınıf Düzeyi	Masalın Adı
9. Sınıf	1-Balıkçı Güzeli (s. 94) 2-Gülen Nar’la Ağlayan Ayva (s. 138)
10. Sınıf	-
11. Sınıf	-
12. Sınıf	-

Çalışma kapsamında incelenen edebiyat ders kitaplarındaki masallarda tespit edilen değerler ve hangi masallarda yer aldığı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Değerlerin Masallarda Geçme Sıklığı.

Schwartz Değerler Listesi	Masallarda Geçme Sıklığı (f)	%	Değerlerin Geçtiği Masallar
Güç	11	5,2	1. Yetim İbrahimin Nağlı 2. Ağıllı Uşaq 3. Balıkçı Güzeli
Başarı	10	4,8	1. Yetim İbrahimin Nağlı 2. Ağıllı Uşaq 3. Gülen Nar’la Ağlayan Ayva
Hazcılık	-	-	
Öz denetim	7	3,3	1. Yetim İbrahimin Nağlı 2. Ağıllı Uşaq 3. Üç Qardaş 4. Balıkçı Güzeli
Uyarılma	2	0,9	1. Yetim İbrahimin Nağlı 1. Yetim İbrahimin Nağlı 2. Gülen Nar’la Ağlayan Ayva
Evrensellik	2	0,9	1. Yetim İbrahimin Nağlı
Yardımseverlik	4	1,9	2. Ağıllı Uşaq 1. Yetim İbrahimin Nağlı 2. Ağıllı Uşaq
Geleneksellik	9	4,3	3. Üç Qardaş 3. Gülen Nar’la Ağlayan Ayva
Uyum	3	1,4	1. Ağıllı Uşaq 2. Üç Qardaş
Güvenlik	-	-	
TOPLAM	48	100	

Tablo 4’te görüldüğü üzere incelenen ders kitaplarında tespit edilen masallarda Schwartz Değerler Listesindeki 10 değerden 8’i saptanmıştır. Bu değerlerin kullanılma sıklığı tabloda frekanslarla gösterilmiştir. Tablo 4’e göre, incelenen ders kitaplarında tespit edilen masallarda en sık yer alan değerlerin % 5,2 oranla güç olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla % 4,8 başarı, % 4,3 geleneksellik, % 3,3 özdenetim, %1,9 yardımseverlik, % 1,4 uyum, % 0,9 evrensellik, % 0,9 uyarılma değerleri yer almaktadır. İncelenen masallarda hazcılık ve güvenlik değerlerine rastlanmamıştır.

Masallarda en sık rastlanan değer güçtür (% 5,2). Güç değer boyutu, sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümünü koruyabilmek ifadelerini içerir. Masallarda dikkat çekem husus padişahların otorite sahibi olmalarından kaynaklanan, bazen orantısız diye ifade edilebilen güçtür. Kitaplarda güç değeriyle ilgili saptanan örnekler şu şekildedir:

“İbrahim balaca olsa da sebirli, dözümlü, iradeli uşaq idi.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 26).

“...Padşah İbrahimi çağırıp ona kırk gün möhlet verib dedi: Kırk güne kimi bu quşun yoldaşını tutub getirmesen, boynunu vurduracağam.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 28).

“Xan her defe bir behane eleyib yan-yöredeki kendleri, şehirleri talal eleyir, ehalinin var-yoxunu elinden alırdı...” (Ağıllı Uşaq, s. 90).

“Bu terefdən xan hemin kende gəlmək üçün atlı çağırdı, üç alma verib dedi: Bu almaların biri birillik, o biri ikiillik, üçüncüsü isə üçillikdir. Almaları apararsan hemin kende, camaatı meydana yığıb deyersen ki, xan emr eleyib ki, bunların necə illik olduğunu tapsınlar. Onlara üç gün vaxt verirem, tapa bilməsələr, onda kendi talan edəcəyəm. Eger bu sirri tapan olsa, hemin adam yanıma mənim xoşladığım heyvanla gəlməlidir, həm də o ele adam olmalıdır ki, boyca menden hündür olsun, mən ona aşağıdan yuxarı baxım.” (Ağıllı Uşaq, s. 91).

“Sultan, halayıklarına emrediyor: “Balıkları alın, oğlanın tablasına bir avuç altın koyun.” (Balıkçı Güzeli, s. 94).

“Yörük beyinin tüyleri diken diken olmuş ama “Allah!” deyip yılan dişli hançerinen sarılmış, bir vuruşta yedi başını birden doğramış devin.” (Gülen Nar’la Ağlayan Ayva, s. 139).

Masallarda sıkça yer alan ikinci değer başarıdır (% 4,8). Başarı değeri; başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olma, sözü geçen biri olmak (zeki olmak) gibi boyutları içerir. Başarı değeriyle ilgili rastlanan örnekler şöyledir:

“Günler keçdi, hefteler dolandı. İbrahim tüteyi çalmağı, celeni quurub pusquda durmağı öyrendi. Birinci gün İbrahimin celesine çox gözəl bir quş düşüdü.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 27).

“İbrahim axmaq padşahın ve hiyleger vezirin elinden camaatın canını qurtardı.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 32).

“Hemin gece Ehmed sehere kimi yata bilmedi, çox fikirleşdi, suallara cavab tapa bilmedi, axırda yadına düşdü ki, bu işde büyüklerden meslehet almaq lazımdır...” (Ağıllı Uşaq, s. 91).

Balaca Ehmed öz ağılı, bacarığı ve tedbiri ile kendi xilaseledi.” (Ağıllı Uşaq, s. 5).

“O zaman bin yıllık ağaç eğilmiş; Yörük beyi de Gülen Nar’la ağlayan Ayva’yı koparmış dalından...” (Gülen Nar’la Ağlayan Ayva, s. 139).

Masallarda üçüncü sık rastlanan değer % 4,3 oranla geleneksellikdir. Geleneksellik, bana düşen hayatı kabullenmek, ılımlı olmak, dindar olmak, alçak gönüllü olmak, geleneklere saygı, mahremiyete ve özel haklara saygı boyutlarını içerir. Geleneksellik değer boyutuyla ilgili örnekler şöyledir:

“Ne qeder çetinlik çekdilerse de İbrahim atasından yadigar qalmış tüteyi ve çeleni satmadı.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 26).

“...Çox fikirleşdi, düşündü, axırda bu qerara geldi ki, gedib dünyagörmüş qocalarla meslehetleşsin.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 28).

“Padşah cürbecür yemeli şeyler getirdib qardaşları qonaqeledi...” (Üç Qardaş, s. 36).

“Ehmed edeb-erkanla qocaya salam verdi, onun yanına meslehetegeldiyini söyledi.” (Ağıllı Uşaq, s. 91).

“...Yörük değil mi, dalları ayrı ama kökleri bir...Birbirinden kız alıp kız veriyor, tuz alıp tuz veriyorlardı. Günün birinde de birinin kızını birinin oğluna verecek oldular. Kırk gün, kırk gece toy düğün ettiler. Sonra al bayrak kaldırıp davullar dövdürerek gelin kızını alıp gittiler...” (Gülen Nar’la Ağlayan Ayva, s. 139).

“Vurmuş davullar gümbür gümbür; çalmış sazlar coşkun coşkun. Tamam kırk gün kırk gece toy düğün etmişler.” (Gülen Nar’la Ağlayan Ayva, s. 139).

“Yörük beyi eğilmiş, çobanın eline varmış...” (Gülen Nar’la Ağlayan Ayva, s. 139).

Masallarda dördüncü sık rastlanan değer % 3,3 oranla öz denetimdir. Öz denetim, yaratıcı olmak, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygılı olmak ifadelerini içerir. Öz denetim değer boyutuyla ilgili örnekler şöyledir:

“Men daha uşaq deyilem. Getir atamdan qalan tüteyi, bir de çeleni mene ver, sabahdan ova gedecyem.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 27).

“İbrahim çox ağıllı bir oğlan idi. O bilirdi ki, tacir bu yumurtadan xeyir götürməse, bele baha qiymete satmaz. Buna görə de o, taciri güdmeye başladı. Gördü ki, hiyleger tacir yumurtanı aparıb bire on qiymete padşaha satır. Bu gündən İbrahim yumurtaları daha tacire satmayıb birbaşa padşahın yanına aparmağa başladı...” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 27).

“Bu kendde qoca bir qarının Ehmed adlı balaca nevesi vardı. O, çox ağıllı ve qoçaq uşaq idi.” (Ağıllı Uşaq, s. 91).

“Ehmed, ireli yürüyüb dedi: Xan sağ olsun, men sualların cavabını düz tapsam, bizim kendimize toxunmamalısan, bir de zindana saldığın qocalarımızı azad elemelisen, tapa bilmesem, ne isteyirsən ele.” (Ağıllı Uşaq, s. 95).

“Oğlan da on beş, on altı yaşlarına erişmiş. Sesi de çok gülmüş. Balık tablasını başına alır, çıkarmış sokağa. “Balık, taze balık!..” diye bağırınca herkes pencerelele koşuşup oğlanı görmək, sesini duymak istemiş.” (Balıkcı Güzeli, s. 94).

Masallarda beşinci sık rastlanan değer % 1,9 oranla yardımseverliktir. Yardımseverlik, manevi bir yaşam, bağışlayıcı olmak, dürüst olmak, yardımsever olmak, sadık olmak, sorumlu olmak, anlamlı bir yaşam, gerçek dostluk, olgun sevgi gibi ifadeleri içerir. Yardımseverlik değer boyutuyla ilgili örnekler şöyledir:

“...İbrahim tez qızı xilas edib yere qoydu...” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 29).

“...Men indi gül haqqında fikirleşmirem. Men indi o barede fikirleşirem ki, ne teher eleyim, seni bu divin zülmünden qurtarım.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 29).

“Qoca elini alınna qoyub bir qeder fikirleşdi. Sonra suaların cavabını nece tapmağı Ehmede öyretti...” (Ağıllı Uşaq, s. 92).

“Ehmed dedi: Ay qarı nene, bu çör-çöpü neynirsən? Qarı dedi Oğul, odumuz qurtarıb meşeye gedenimiz yoxdu, odur ki çör-çöp yığırım. Ehmed qarıdan balta, bir de çatı istedi. Qarı getirib verdi. Ehmed gedib meşeden bir yeke şe le odu qırdı, çatı ile bağlayıb qocanın heyetine töküb getdi.” (Ağıllı Uşaq, s. 92).

Masallarda altıncı sık rastlanan değer % 1,4 oranla uyumdur. Uyum, itaatli olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kibar olmak, kendini denetleyebilmek gibi ifadeleri içerir. Uyum değer boyutuyla ilgili örnekler şöyledir:

“İpek kimi xasiyyeti olan qardaşlar çox mehriban dolanırdılar.” (Üç Qardaş, s. 34).

“Ehmed edeb-erkanla qocaya salam verdi, onun yanına mesleheteye geldiğini söyledi.” (Ağıllı Uşaq, s. 91).

Masallarda en az rastlanan değer % 0,9 oranla evrenseldir. Evrenseldik, sosyal adalet, barış içinde bir dünya, erdemli olmak, güzel bir dünya, çevreyi korumak, açık fikirli olmak, eşitlik, doğayla bütünlük, iç huzuru gibi ifadeleri içerir. Evrenseldik değer boyutuyla ilgili örnekler şöyle sıralanabilir:

“Ancaq bu ovçu başqa ovçulara benzemirdi. Ömrü boyu ne bir heyvan öldürmüşdü, ne bir quş yaralamışdı. Belı, bu ovçununu qan tökmekden xoşu gelmezdi.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 25).

“Öteki beyoğlu beyler gibi burnu Kafdağı’nda değil; ne kimsenin bir tüyüne dokunmuş ne bir kuşun kanadına...Yerdeki karıncayı bile incitmezmiş.” (Gülen Narl’la Ağlayan Ayva, s. 138).

Masallarda en az rastlanan değerlerden biri yine % 0,9 oranla uyarılmadır. Uyarılma, cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak gibi ifadeleri içerir. Uyarılma değer boyutuyla ilgili örnekler şöyle sıralanabilir:

“...İbrahim qocanın bütün dediklerini yadında saxlayıb evlerine geldi. Hazırlıq görüb yola düşdü. Geceni gündüze qatdı, gündüzü geceye, az getdi, çox getdi, dere-tepe düz getdi, axırda gelib ağ divin bağına çatdı. Bağın hasarı o qeder uca idi ki, aşmaq mümkün deyildi. İbrahim başladı qapını axtarmağa. O, bağın qapısını min eziyetle tapdı, ancaq bu qapını neinki İbrahim, heç böyük pehlevanlar da açabilmezdi. Qapının yanında oturdu. Çox yorğun olduğundan yuxu onu tutdu. Xeyli yatdı. Birden gürültü sesine yuxudan ayıldı. Tez durub yanındaki kolun dalında gizlendi. Div İbrahimi görmedi, qapını açıb içeri girdi. İbrahim de onun dalınca özünü bağa saldı, yaxındaki ağacın dalında gizlendi...” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 29).

“...Divin tövlesinde yaxşı atlar var. Div gelene qeder biz onlardan ikisine minib qaçmalıyıq.” (Yetim İbrahimin Nağılı, s. 30).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, Azerbaycan ve Türkiye’de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallarda geçen ortak değerler Schwartz Değerler Listesine göre incelenmiştir. İncelenen ders kitaplarında tespit edilen masallarda Schwartz Değerler Listesindeki 10 değerden 8’i saptanmıştır. Bu değerlerin kullanılma sıklığı frekanslarla gösterilmiş ve daha açıklayıcı olsun diye her değer boyutunun hangi örnekte geçtiği verilmiştir. İncelenen ders kitaplarında tespit edilen masallarda en sık yer alan değerlerin % 5,2 oranla güç olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla % 4,8 başarı, % 4,3 geleneksellik, % 3,3 özdenetim, % 1,9 yardımseverlik, % 1,4

uyum, % 0,9 evrensellik, % 0,9 uyarılma değerleri yer almaktadır. İncelenen masallarda hazcılık ve güvenlik değerlerine rastlanmamıştır.

Hangi ortak değerlerin aktarıldığına bakıldığında ise, güç, başarı, öz denetim, geleneksellik değerlerin hem Azerbaycan'da hem de Türkiye'de okutulan ders kitaplarında yer alan masallarda geçtiği görülmüştür. Uyarılma, yardımseverlik ve uyum değerlerinin ise Türkiye'de okutulan edebiyat ders kitaplarında yer alan masallarda geçmediği saptanmıştır.

Görüldüğü üzere, hem Azerbaycan'da hem de Türkiye'de okutulan edebiyat ders kitaplarındaki masallarda yer alan en yüksek değer % 5,2 oranla güçtür. İncelenen masallarda genellikle padişahın otoritesinden kaynaklanan bir gücün olduğu saptanmıştır. Her iki kültüre ait farklı masallar incelendiğinde de anı durumunun gözlemlenmesi olağandır. Aslında masalların evrensel özelliğinin ön planda olması da buna olanak tanımaktadır. Bütün masallarda bir güç vardır, bu güç kötüyse hep yenilir, iyiye hep kazanır. Masalların bu özelliği bu araştırma sonucunda da en yüksek değer olarak çıkan güç değeriyle desteklenmiş sayılır.

Araştırmayla ilgili yapılan alan yazın taramasında bu konuya değinen birçok çalışmaya rastlanmıştır. Akkaya'nın (2014), "Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi" başlıklı çalışmasında Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları adlı kitabında yer alan masallardaki değerler, Schwartz Değerler ölçeğine göre sınıflandırılmış ve Türkçe öğretiminde önemi ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgulara göre Masallarda en sık rastlanan değer % 51 oranla geleneksellik değeri olmuştur. Sonra sırasıyla güç 36%, başarı 33%, haz 15%, uyarılma 17% ve güvenlik 13%, uyum 9%, yardımseverlik 6%, özdenetim 2% yer almaktadır. Bu değerler listesinde yer alan evrensellik değerine ise rastlanmamıştır.

Yeniasır (2015), "Kıbrıs Türk Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi" isimli çalışmasında Oğuz Yorgancıoğlu'nun yayımladığı "Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler / Masallar I-II" adlı kitaplarından seçilmiş 25 Kıbrıs Türk halk masalında yer alan değerleri, "Schwartz Değerler Ölçeği"ne göre sınıflandırmış ve bunların Türkçe öğretiminde önemini ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda incelenen Kıbrıs Türk halk masallarında Schwartz Değerler Listesi'nde bulunan bütün değerlere rastlanmıştır. Güç değeri ise incelenen 25 masaldan 16'sında saptanmıştır. Yeniasır'ın çalışmasında 25 masaldan 21'inde tespit edilen geleneksellik değeri ilk sıradadır. Azerbaycan ve Türkiye'de okutulan ders kitaplarındaki masallardaki değerlerin incelenmesi sonucunda ise geleneksellik % 4,3 oranla üçüncü sıradadır.

Sever, Memiş ve Sever (2015), "Pertev Naili Boratav'ın Zaman Zaman İçinde Masal Kitabının Değerler Açısından İncelenmesi" isimli çalışmalarında "Zaman Zaman İçinde" adlı masal kitabındaki masalları Schwartz Değerler Ölçeği'ne göre sınıflandırılmıştır. Çalışma

sonucunda “Zaman Zaman İçinde” adlı masal kitabında en sık rastlanan değer grupları sırasıyla özdenetim (197), yardımseverlik (109), g  (73) ve geleneksellik (90) olmuş; uyum (38), yaŐamdan hazcılık (36), güvenlik (34) değer gruplarında yer alan değerin sıklığının az olduğu saptanmıştır. Toplam yirmi iki masalda sıklığı en az olan değer grubunun ise evrensellik (13) olduğu tespit edilmiştir.

Bulut (2012), alıŐmasında Gazi Eğitim Fakültesi  ğrencilerinin değer yönelimlerini ortaya koymuŐ ve farklı deęiŐkenler açısından incelemiŐtir. Bu çalışmada, öğrencilerin sınıf düzeyleri ve değer eğilimleri arasındaki iliŐkiye bakılmıŐ, g , hazcılık ve uyarılm alt ölçeklerinden elde edilen puanların farklılaŐtıęı, 2. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerin g  eğilimlerinin 3. sınıf öğrencilerin g  eğilimlerinden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Dilmaç, Bozgeyikli ve ıkılı’nın (2008) alıŐmalarında da 2. sınıf  ğrencilerinin g  eğilimlerinin daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Sonuçlar doğrultusunda edebiyat derslerinin masal aracılığıyla değerleri doğru bir şekilde aktarmasına yönelik Şu  neriler getirilebilir:

Edebiyat derslerinin kültürün bir parçası olan değerleri aktarmada çok geniŐ yelpazesi olduğu göz ardı edilmemeli ve değerlerin geçtiği masal örneklerine daha sık yer verilmelidir.

Türk Edebiyatı  ğretim Programı incelendiğinde değerlerin aktarılması konusunda sistematik bir yapının olmadığı, hangi değerlerin, hangi sınıf düzeylerinde verileceğine, öğretilmesi hedeflenen türlerin herhangi bir değer aktarıp aktarmama gibi bir amacının olup olmadığına değinilmediği görülmektedir. Programdaki bu eksikliğin giderilmesi ders kitaplarına da yansıtılacağından seçilecek masal örneklerinin öğrenciye kazandırılmak istenen değerlere göre tespit edilmesi zorunluluğu h sıl olacaktır. Böyle bir durumda ise doğru masal örneklerine ihtiyaç doğacaktır.

Yiğit ve Kesmei (2015), yaptıkları araştırmada Naki Tezel’in “Kırk KardeŐ” ve “Bir Göze Bir G l” masallarını dayanıŐma, hoşgörü, sorumluluk, sevgi, sayęı, yardımseverlik, diğerk mlik, barış, onur, adil olma,  zsayęı, paylaŐma, vatanseverlik, özgürlük, uzlaŐma, eşitlik, farklılıklara sayęı duyma, kültürel mirası yaŐatmaya duyarlılık, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma açısından incelemiŐlerdir. Sonuç olarak, yardımseverlik, doğruluk, bencil olmamak, yalan söylememek, misafirperverlik, büyüklere sayęı, anne ve babaya sayęı, fedak rlık, cömertlik, iyilik, ag zly olmamak, paylaŐmak ve adil olmak değerlerinin Naki Tezel’in derlemiş olduğu masallar aracılığıyla verilebileceği kanısına varmıŐlardır. Ayrıca, bu değerlerin masallar aracılığıyla öğretilmesi öğrencileri hem doğru vatandaŐ olma yolunda yetiŐtireceęi, hem de millî ve manevi açıdan geçmiŐiyle kopuk olmayan nesillerin yetiŐmesine

öncülük edeceği; Naki Tezel'in derlemiş olduğu bu masallara değerler eğitimi çerçevesinde ders kitaplarında ya da müfredat dışı aktivitelerde yer verilmesinin amaca hizmet edeceğini düşüncesi üzerinde durmuşlardır. Bu örnekten yola çıkarak, hangi masalın hangi değer eğitimi aktarmada kullanılabileceğine ilişkin daha çok çalışma yapılmalı, yapılmış çalışmalara başvurulmalı; hedef kitle göz önünde bulundurularak seçilecek masalların amaca yönelik kullanılmasında titiz davranılmalıdır.

Masalların örnek davranışların insan bilincine aktarılmasına katkı sağladığı gerçeğinden yola çıkarak dürüstlük, sabır, adalet, eşitlik, bağlılık gibi iyi ve doğru değerlerin aktarılmasında; millet olma bilincinin kazandırılması sürecinde kültürel kimliğin oluşturulmasında yarar sağlayacak masal örneklerine sık sık başvurulmalıdır. Bu bağlamda, konuyla ilgili yapılmış çalışmalara başvurulabilir. Zira bu çalışmalarda birçok masalın hangi değeri içerdiği incelenmiş olduğundan verilmek istenen değere göre metin belirlenebilir.

Öğrencilerin masalları sevdikleri de düşünüldüğünde eğitici yönü ağır basan masalların ders kitaplarında yer almasının yanı sıra daha farklı etkinliklerde de kullanılması fayda sağlayacaktır. Örneğin masallar, hem eğlendiren hem öğreten drama etkinliklerinde aktif kullanılabilir.

Hikâye ve şiir yarışmaları gibi masal yarışmaları da düzenlenebilir. Bu masalların içinde bazı değerlerin geçmesi istenebilir.

Henüz üzerinde fazla araştırma yapılmayan bir alan olan değerler eğitiminin edebiyat derslerinde daha verimli bir şekilde kullanılabilme olanağı yüksektir. Bu imkân sadece Türk masalları için değil, değişik kültürlerin, evrensel ve ortak değerlerin aktarılması için de kullanılmalıdır. Bu amaç doğrultusunda farklı halkların masallarının da edebiyat ders kitaplarına titiz bir inceleme sonucunda dâhil edilmesi yarar sağlayabilir.

Kaynaklar

- AKKAYA, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 312-324.
- BOGDAN, R. C. ve BIKLEN, S. K. (1998). *Qualitative Research for Education. An Introduction to Theory and Methods*. Third Edition. MA, Allyn&Bacon.
- BORATAV, P. N. (1999). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. (9. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- BULUT, S. S. (2012). Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(3), 216-238.
- ÇELİKKAYA, H. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa.
- DEMİRCİOĞLU, İ. H. ve TOKDEMİR, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.

- DOĞAN, B. ve GÜLÜŞEN, A. (2011). Türkçe Ders Kitaplarındaki (6-8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- DOĞANAY, A. (2009). Değerler Eğitimi. Öztürk, C. (ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* Ankara: Pegem Akademi. 225-256.
- GÜNAY, U. (1975). *Elazığ Masalları (İnceleme)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- MİLES M. B. ve HUBERMAN A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook 2nd Edition*. SAGE Publications, Calif.
- OĞUZKAN, F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- OKTAY, H. T. (2011). *Televizyon Dizilerinin Toplumun Millî ve Manevi Değerler Açısından Değerlendirilmesi: Aşk-ı Memnu Dizisi Örneği*. (Uzmanlık Tezi). Ankara: RTÜK.
- ÖZDEN, Y. (1998). *Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- ÖZGÜVEN, İ. E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yenidoğuş.
- SAKAOĞLU, S. (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- SAVAŞKAN, V. ve ARSLAN, M. A. (2015). Kimlik Oluşturmada Millî ve Manevi Değerlerin Türk Edebiyatı Program ve Ders Kitaplarındaki Yeri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ÖS-II: 363-374.
- SCHWARTZ, S. (1996). Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- SEVER, E., MEMİŞ, A. ve SEVER, S. (2015). Pertev Naili Boratav'ın Zaman Zaman İçinde Masal Kitabının Değerler Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. ÖS, 246-263.
- SEYİDOĞLU, B. (1986). *Masal. İçinde Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. (Cilt 6, 149) İstanbul: Dergâh Yayınları.
- TURAN, S. ve AKTAN, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(6), 227-259.
- Türkçe Sözlük* (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TÜYSÜZ, S. (2011). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Tuna Yayınları.
- ULUSOY, K. ve DİLMAÇ, B. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- UYSAK E. (2003). Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem Tasnifi Denemesi: İnsani Erdemler-İslami Erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 51-69.
- YAMAN, E. (2012). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YENİASIR, M. (2015). Kıbrıs Türk Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi, *International Journal of Languages' Education and Teaching*. 1943-1953.
- YEŞİL, R. ve AYDIN, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.